

Autor: Joseph Pearce

Na první pohled by se mohlo zdát, že velice málo. Chesterton proslul svou veselou halasností, Solženicyn naopak střízlivou až ponurou vážností. První psal dobrodružné příběhy o rozkošných excentricích, ten druhý pak drsná realistická díla odehrávající se v lágrech nebo na onkologických odděleních. Přestože byli oba mnohými označováni za proroky, Chesterton je smějící se prorok křepčící s anarchickou *joie de vivre* svatého Františka, Solženicyn naopak patří k nemilosrdné vážným prorokům, který cupuje pošetilosti své doby s vše pronikajícím opovržením moderního Jeremjáše. I když to tak na první pohled nevypadá, pokusím se ukázat, že tito dva literární velikáni minulého století skutečně byli spřízněnými duchy se styčnými v politické filozofii i náboženské ortodoxii.

V roce 1998 se mi dostalo oné nesmírné cti a potěšení setkat se se Solženicynem v jeho domě nedaleko Moskvy. Když mi slíbil poskytnout rozhovor, ohromilo mě to – zvláště když předtím opakovaně odmítl prosby mnoha známějších spisovatelů. V dopise, kde jsem ho o rozhovor prosil, jsem se zmínil i o svém životopise Chestertona. Nečekal jsem ani odpověď, tím méně pak reakci pozitivní a byl jsem v šoku, když mě Solženicyn pozval do Ruska, abychom spolu mohli rozhovor vést osobně. Když jsem přišel k němu domů, ukázala mi jeho žena celý regál knihovny vyplněný Chestertonovými *Sebranými spisy* od Ignatius Press. V mém příjemném překvapení mi rychle došlo, že právě jméno „Chesterton“ v dopise bylo oním magickým slůvkem, které mi vyneslo Solženicynovu důvěru a z ní plynoucí výjimečný a důvěrný přístup. Toto je jeden z mnoha důvodů mé hluboké vděčnosti GKC.

Když jsme tedy ukázali Solženicynův obdiv k Chestertonovi, asi už tolik nepřekvapí, že Rus byl také stoupencem distributismu, přestože mu říkal jinak. Vezměme si jako příklad vizionářský agrarianismus ze Solženicynova *Dopisu představitelům Sovětského svazu*:

Jak rádi se pokrokoví novináři před revolucí i po ní posmívali *zpátečníkům* ..., všem těm, kteří vyzývali, abychom střežili a uchovali starý svéráz, zapadlé dědinky o třech chalupách... , abychom v době automobilů zachovali i koně, nezanedbávali malé podniky pro obrovité závody a kombináty, nepohrdali přírodními hnojivy kvůli chemickým, abychom se v miliónech netísnilo ve městech a nešplhali jeden druhému po hlavě v mnohaposchoďových činžácích. 1]

„Osvícenské snílky“ odsuzoval za víru v neudržitelný „pokrok“ a „pokrokářský sen“ nazval „nesmyslným, vypjatým a nepředloženým spěchem lidstva do slepé uličky.“ 2] Proti světu megalopolí stavěl do kontrastu „města před zavedením automobilů – města pro lidi, koně, psy a snad ještě tramvaje, města lidská, přívětivá a útulná, vždy s čistým vzduchem... Hospodářství *negigantických* dimenzí s malorozměrnou, byť i vyspělou technologií nejen že dovoluje, ale i vyžaduje stavění decentralizovaných, člověku příjemných měst. 3]

Mezi myšlenkami načrtnutými v Solženicynově Dopisu představitelům Sovětského svazu a o půl století staršími ideami Chestertona a Belloců tedy očividně nacházíme pozoruhodné analogie. V dalších své eseji napsané krátce před svým vypuzením ze Sovětského svazu v roce 1974 Solženicyn brilantním způsobem výstižně shrnul distributistické přesvědčení:

„Rolnické masy toužily po *půdě* – a pokud ta v jistém slova smyslu znamená svobodu a bohatství, v jiném (a důležitějším) se stává závazkem a v ještě dalším (a nejvýznamnějším) pak tajemným poutem se světem a vnímáním hodnoty vlastní osoby.“ 4]

O mnoho let později, po pádu komunismu, který vždy předpovídal, napsal knihu nazvanou *Rebuilding Russia*, v níž bránil útlou vládu proti centralizačním zásahům Velkého Bratra:

Všechny výše popsané nedostatky by jen stěží existovaly u demokracie malého rozsahu – maloměsta, malé osady, skupiny vesnic či oblasti do velikosti okresu. Jedině v celcích této velikosti mohou mít voliči důvěru ve výběr kandidátů, protože mohou znát jak jejich zdatnost v praktických záležitostech, tak i morální vlastnosti. Na této úrovni se nezasloužená či falešná pověst rychle rozplyne a kandidátům nepomůžou ani prázdná rétorika nebo stranické peníze...

Bez řádně vytvořené místní samosprávy nemůže být stabilního ani bohatého života a veškerého významu pozbývá i samotný pojem občanských svobod. 5]

Během našeho setkání jsem Solženicynovi řekl, nakolik se jeho myšlenky shodují s těmi E. F. Schumachera, autora knihy *Malé je milé*. Odpověděl, že se Schumacherem dospěli přibližně současně, přestože nezávisle na sobě, k totožným závěrům. Podobně blízko k sobě mají Solženicynovy myšlenky a Chestertonův a Bellocův distributismus. Cesty velkých duchů se skutečně ubírají podobnými stezkami!

DÉLSKÝ POTÁPĚČ

Poznámky:

1] Alexander Solženicyn, *Dopis představitelům sovětského svazu*, Konfrontation Verlag, Zürich 1975.

2] Ibid.,

3] Ibid.,

4] Alexander Solženicyn et al., *From under the Rubble*, Boston, Mass.: Little, Brown and Co., 1975, str. 21.

5] Alexander Solženicyn, *Rebuilding Russia*, London: Harvill/Harper Collins, 1991, str. 71-72.

Úvaha Josepha Pearce **What Does Chesterton Have To Do with Solzhenitsyn?** vyšla na stránkách The Imaginative Conservative 1. září 2016.